

УДК 338.49:332.1(477)

НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ*Васильєв О.В.*

У статті обґрунтовано теоретичні підходи щодо удосконалення організаційно-економічних засад інфраструктурного забезпечення стійкого функціонування підприємств регіону та визначені пріоритетні напрями їх реалізації.

Ключові слова: інфраструктура, інфраструктурне забезпечення, регіон, підприємство.

Серед актуальних проблем, що стоять перед економікою в умовах формування цивілізованих ринкових відносин, автором на перший план наукового пошуку висувається питання формування ефективної інфраструктури забезпечення стійкого функціонування підприємств регіону, здатної забезпечувати необхідні обсяги виробництва продукції і послуг та мати достатній рівень адаптації до змін потреби в них зовнішнього середовища. Виявлення схожих проблем інфраструктурних формувань з подальшим удосконаленням організації, планування й управління дозволяє досягти оптимального рівня у використанні власних ресурсів підприємства. Проблема розробки напрямків формування інфраструктури забезпечення стійкого функціонування підприємств регіону, які дозволяють враховувати специфіку функціонування її елементів і необхідність реагування на зміни умов діяльності, є актуальною.

На протязі певного періоду вирішенням дослідженню інфраструктури загалом та її окремих складових зокрема надається велика увага. Значний внесок у дослідження проблеми оцінки інфраструктурної забезпеченості економіки, регіонів, підприємств внесли вітчизняні вчені, зокрема, Бутирська І.В. [2], П.Беленький [1], Н.Внукова [3], Т. Злупко [4], Нудельман Р.І., Тараканова І.А. [5], Ткач А.А. [6], Тищенко Т.І., Федорова І.А. [7], Федько В.П., Федько Н.Г. [8] та інші.

Розглянемо деякі визначення вченими сутності інфраструктури взагалі та інфраструктури регіону, зокрема. Так, Федько В.П., Федько Н.Г. зазначають, що інфраструктура – обов'язковий компонент будь-якої цілісної економічної системи, сукупність галузей, що сприяють нормальному функціонуванню матеріального виробництва [8]. Нудельман Р.І., Тараканова І.А., в своїх працях вказують, що складові інфраструктури по своїй природі - обслуговуючі, допоміжні ланки економіки, які виступають у якості сполучної ланки для функціонування матеріального виробництва в цілому, при цьому від її діяльності безпосередньо залежить ефективність роботи практично будь-якої галузі [5, с.14].

Тищенко Т.І., Федорова І.А. наголошують, що до складу інфраструктури регіону слід відносити об'єкти, що розташовані на деякій обмеженій території і надають підприємствам матеріального виробництва, організаціям та закладам невиробничої сфери, а також населенню цієї території послуги транспортування і зберігання продукції, передачі інформації, переміщення людей, постачання матеріальних ресурсів, у тому числі води, тепла, газу, електроенергії [7]. На думку Бутирської І.В., інфраструктура регіону – це невід'ємна структурна одиниця господарського комплексу регіону, яка забезпечує створення загальних умов для ефективного управління регіональним розвитком та функціонуванням усіх його сфер і видів діяльності [1].

Недостатньо вивченими залишаються питання щодо розробки організаційно-економічних напрямків формування інфраструктури забезпечення стійкого функціонування підприємств регіону, які дозволяють враховувати специфіку функціонування елементів інфраструктури, їх важливість для забезпечення ефективного розвитку економіки регіонів.

Метою статті є розробка напрямків формування інфраструктури забезпечення стійкого функціонування підприємств регіону.

Новий етап розвитку українського суспільства, вихід з кризи і прагнення приєднатися до економіки передового світового рівня, вимагають більш глибокого аналітичного і системного вивчення сутності законів ринкового розвитку та створення механізму найкращого їх викорис-

тання. У результаті переходу до інтенсивного типу відтворення, об'єктивною необхідністю стає цілеспрямоване формування і розвиток інфраструктури, яка значною мірою визначає оптимізацію планування й організацію регіонального розвитку.

Існуючі труднощі у становленні нової економічної системи в Україні зумовлюють потребу у подальшому поглибленні знань про вплив стану інфраструктури регіону на його загальноекономічний розвиток. Актуальність даної проблеми підтверджується ще й тим, що питання взаємозалежності розвитку складових інфраструктури та економічної території у цілому розглядається у працях відомих закордонних вчених та є предметом досліджень у наукових проектах міжнародних міждержавних економічних організацій, зокрема ЄБРР, МВФ тощо [28, с.153-154].

Взаємодія державних і регіональних влад та різні форми міжрегіональних економічних відносин забезпечують функціонування економіки регіонів у системі національної економіки. Взаємозалежність процесів організації та самоорганізації, як відображення державного регулювання, з одного боку, і наданої суб'єктам свободи самовизначення – з іншого, здійснюється в ринкових умовах через створення і функціонування інституту інфраструктури.

Функціонування національного ринку, який є сукупністю взаємопов'язаних, специфічних видів ринку (споживчих товарів і послуг; капіталу; цінних паперів; праці; інформаційний ринок; ринок науково-технічних розробок тощо), безпосередньо залежить від стану його інфраструктури та окремих її складових, які прискорюють та полегшують укладання і здійснення ринкових угод. Такими складовими є інфраструктура ринку товарів і послуг, інфраструктура ринку праці, науково-технічних розробок тощо.

Окремі елементи інфраструктури створюються державою, інші – самими підприємницькими структурами. При цьому держава повинна визначати основні правові умови функціонування інфраструктури та окремих її елементів, а ринок обумовлювати кон'юнктуру необхідних послуг – їх обсяг, види, вартість. Схема формування інфраструктури забезпечення стійкого функціонування підприємств регіону наведена на рисунку 1.

Рис. 1. Схема формування інфраструктури забезпечення стійкого функціонування підприємств регіону

У сучасних умовах регіональні і місцеві влади почали все більше уваги приділяти розвитку інфраструктури регіонів та підприємств. Так, автором досліджено формування інфраструктури підприємництва на прикладі Програм економічного і соціального розвитку міста Харкова, який займає найвагоміше місце у формуванні інфраструктури Харківського регіону. У даній щорічній Програмі окремим пунктом визначено розвиток підприємництва і ринкової інфраструктури. Аналіз основних проблем, цілей, завдань, пріоритетів, кількісних критеріїв розвитку інфраст-

руктури згідно з Програмою за 2006-2009 роки наведено у таблицях 1-3.

Таблиця 1.

Аналіз основних проблем розвитку інфраструктури міста Харкова*

Основні проблеми	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік
	- складність в отриманні кредитів у комерційних банках через відсутність у підприємств основних фондів, які можна використовувати як заставу.	- складність процедури започаткування та провадження господарської діяльності;	- складності в реалізації державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності через низький рівень участі суб'єктів господарювання і населення в цілому в наданні зауважень і пропозицій до оприлюднених проектів регуляторних актів і відповідних аналізів регуляторного впливу;	- недосконалість процедури започаткування та провадження господарської діяльності, неврегульованість питань фінансування і кредитування малого підприємництва;
	- діяльність суб'єктів підприємництва значною мірою залежить від дій органів державної влади різного рівня, що здійснюють нормативно-правове регулювання господарської діяльності.	- оподаткування, обліку та звітності;	- складність процедури започаткування та провадження господарської діяльності;	- втручання органів влади в господарську діяльність суб'єктів підприємництва;
		- неврегульованість питань фінансування і кредитування малого підприємництва;	- неврегульованість питань фінансування і кредитування малого підприємництва;	- складності в реалізації державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності через низький рівень участі суб'єктів господарювання і населення в цілому в наданні зауважень і пропозицій до оприлюднених проектів регуляторних актів і відповідних аналізів регуляторного впливу.
		- недостатня увага до питань залучення малих підприємств до реалізації державних і регіональних замовлень;	- недостатній розвиток інфраструктури підтримки підприємництва;	

*Складено автором за матеріалами Програм економічного і соціального розвитку міста Харкова на 2006, 2007, 2008, 2009 роки

З даних, наведених у таблицях 1-2 таблиці можна зробити висновок про те, що з кожним роком все більшого значення набуває розвиток інфраструктури. Все більше розробляється державними органами та органами місцевого самоврядування заходів спрямованих на формування інфраструктури. Отже, існуючі тенденції розвитку інфраструктури міста Харкова свідчать про необхідність певних якісних зрушень у цій сфері а також реалізації організаційно-економічних засад, спрямованих на забезпечення стабільного інфраструктурного забезпечення.

Згідно з Програмою у 2007 році здійснено оцінку ефективності діючих структур підтримки підприємництва, їх адресну підтримку, створено Рекламно-виставковий комплекс та Центр реальної аналітики.

Можна стверджувати, що інфраструктура через вагоме функціональне значення в ринкових умовах забезпечує синтез, взаємозв'язок і взаємодію процесів організації і самоорганізації в сукупності органів і інститутів, що організаційно і матеріально забезпечують основні ринкові процеси: взаємний пошук один одним продавця і покупця, товаропросування, обмін товарів на гроші, а також господарсько-економічну і фінансову діяльність ринкових структур.

Таблиця 2.

Аналіз основних цілей, завдань та пріоритетів розвитку інфраструктури міста Харкова*

Показник	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік
Головна ціль	проведення політики, спрямованої на здійснення, співзв'язно з суб'єктами підприємницької діяльності і громадськістю	проведення політики, спрямованої на здійснення, співзв'язно з суб'єктами підприємницької діяльності і громадськістю	створення належних умов для розвитку підприємництва в місті та підвищення добробуту городян шляхом залучення широких верств населення до підприємницької діяльності	реалізація завдань державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності та дотримання прозорих й економічно обґрунтованих цілей адміністративного регулювання стосовно підприємницької діяльності
Завдання та пріоритети розвитку	продовження роботи з реалізації "Харківської міської комплексної Програми підприємств розвитку підприємництва на 2005-2006 роки"; розширення взаємодії органів місцевого самоврядування та суб'єктів підприємницької діяльності; нормативно-правова підтримка підприємства, реформування існуючої нормативно-правової бази; підвищення компетентності та інформованості працівників малого бізнесу; освоєння нових механізмів фінансово-кредитної підтримки; розширення інвестиційної та інноваційної підтримки розвитку підприємства; освоєння нових механізмів фінансово-кредитної підтримки; розширення інвестиційної та інноваційної підтримки розвитку підприємства; розвиток малих та середніх підприємств в пріоритетних галузях економіки міста; розвиток підприємства серед окремих соціальних груп; розвиток інфраструктури підприємств підприємства	проведення державної регуляторної політики та забезпечення прозорості процедури прийняття нормативно-правових актів; продовження інтеграції діючих регуляторних актів, формування пропозицій щодо скасування недостатньо результативних актів або внесення змін до них; спрошення процедур реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, скорочення термінів видачі документів довільного характеру у сфері господарської діяльності й удосконалення координації дій дозвільних органів; усунення дублювання функцій контролю та перевірок суб'єктів господарювання різного роду; пошук нових механізмів фінансово-кредитної підтримки; розширення інвестиційної й інноваційної підтримки розвитку підприємства; сприяння активізації зовнішньоекономічної діяльності; розвиток інфраструктури підприємств підприємства	забезпечення дотримання вимог Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності"; удосконалення системи отримання дозвільних документів; пошук нових механізмів фінансово-кредитної підтримки; інноваційних підприємств; перспективних проєктів і розширення інвестиційної підтримки; співпрацювання з розвитком зовнішньоекономічної діяльності; розвиток підприємства в пріоритетних галузях економіки міста – промисловості, будівництва, комунальної сфери та торгівлі; залучення малих підприємств, працюючих у сфері промисловості, до реалізації державних і регіональних замовлень; розвиток інфраструктури підприємств підприємства; підвищення компетентності та інформованості працівників малого бізнесу, проведення навчання підприємств і бажаною започаткувати власну справу.	удосконалення системи отримання дозвільних документів; забезпечення дотримання вимог Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності"; розвиток ефективної взаємодії з підприємствами та їх громадянськими об'єднаннями; пошук нових механізмів фінансово-кредитної підтримки і розширення інвестиційної підтримки; розвиток підприємства в пріоритетних сферах – промисловості, будівництва і житлово-комунальному господарстві; формування розвинутої інфраструктури підприємства; підвищення компетентності й інформованості працівників малого бізнесу, проведення навчання підприємств і бажаною започаткувати власну справу.

*Складено автором за матеріалами Програм економічного і соціального розвитку міста Харкова на 2006, 2007, 2008, 2009 роки

Таблиця 3.

Суб'єкти забезпечення інфраструктури на прикладі міста Харкова, одиниць*

Суб'єкти інфраструктури	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік
Банківські установи	63	63	60	52
Біржі	15	17	17	16
Інвестиційні компанії і фонди, одиниць	20	22	18	26
Кредитні спілки, одиниць	33	37	39	42
Страхові компанії	27	25	25	21
Бізнес-центри	28	29		
Лізингові компанії	4	13	5	5
Регіональних фонди підтримки підприємництва	2	1		

*Складено автором за матеріалами Програм економічного і соціального розвитку міста Харкова на 2006, 2007, 2008, 2009 роки

Серед принципів формування ринкової інфраструктури в умовах перехідної економіки можна визначити: наявність ефективної системи інфраструктурного забезпечення, яка визначає господарські взаємозв'язки між суб'єктами господарювання та регулює потоки товарів, послуг, фінансів, робочої сили, є обов'язковою умовою успішного функціонування ринкової системи господарювання; реформи, які відбуваються в Україні, мають на меті створення збалансованої ринкової економіки і одночасно сприяють розвитку усіх складових ринкової інфраструктури; важливим принципом формування інфраструктури є принцип її стабільності, який передбачає забезпечення стабільності не тільки функціонування основних елементів інфраструктури, але і їх законодавчого забезпечення (податкового, фінансово-кредитного, валютного тощо); кожний елемент ринкової інфраструктури повинен відзначатися чіткою цільовою спрямованістю на ефективний розвиток економіки, гнучкістю до умов ринкового середовища, максимально задовольняти потреби суб'єктів господарювання та відповідати міжнародним і державним стандартам якості обслуговування, взаємодії і керування; при формуванні ринкової інфраструктури необхідно враховувати всезростаючу інтеграцію української економіки та суспільства у світові економічні та інформаційні системи при обов'язковому дотриманні національних інтересів.

ВИСНОВКИ

На думку автора серед основних напрямків формування інфраструктури забезпечення стійкого функціонування підприємств регіону: формування принципово нових інфраструктурних ланок, адекватних ринковій економіці; розширення сфери послуг, що надаються суб'єктам господарювання; оптимізація функціонування діючих інституцій інфраструктурного забезпечення; удосконалення законодавчо-правового забезпечення функціонування інфраструктури.

Міжнародна конкуренція вимагає від українських підприємств трансформації у потужні транснаціональні промислові групи, корпорації, об'єднання, міждержавні промислові та торговельні угруповання, створення мережі холдингових та лізингових компаній, науково-технічних центрів, технополісів, технопарків, сприяти розвитку венчурного бізнесу, використовувати механізм вільних економічних та офшорних зон.

Як пріоритетні напрямки впровадження нових видів послуг пропонуються: трастові операції, які передбачають управління майном та виконання інших послуг в інтересах і за дорученням клієнта на правах його довіреної особи; консультаційно-інформаційні послуги з різноманітних аспектів управління фінансами та організації господарської діяльності; аудиторські, гарантійні послуги; допоміжні операції, пов'язані із забезпеченням господарської діяльності клієнтів; розширення лізингових операцій.

Враховуючи означені проблеми та їх природу, можна стверджувати, що становлення сучасної регіональної інфраструктури, яка відповідає вимогам ринку, є одним з ключових моментів соціально-економічного розвитку регіонів. Все це вказує на значну складність проблеми і необхідність детальнішого дослідження кожного з структурних елементів інфраструктури, їх суті і змісту на рівні держави, регіону, підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беленький П. Ю. Механізм розвитку ринкової інфраструктури в Україні / П. Ю. Беленький // Вісник Національної Академії наук України. – 2002. – №4. – С. 15-25.
2. Бутирська І. В. Розвиток інфраструктури як пріоритетна ланка загальноекономічного розвитку територій / І.В. Бутирська // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. – Чернівці: АНТ Лтд, 2003. – Вип. II. Економічні науки. – С. 152-163.
3. Внукова Н. Н. Управление развитием рыночной инфраструктуры (методологический и организационный аспект) : [моногр.] / Н. Н. Внукова. - Харьков: Форт, 1998. - 132 с.
4. Злупко Т. С. Измерение территориальной сбалансированности производственной инфраструктуры региона / Т.С. Злупко // Системный анализ социально-экономических проблем народнохозяйственной и региональной производственной инфраструктуры: 29 июня - 1 июля 1990 года. Тезисы докладов. – М.: -Томск, 1990. – С.159-160.
5. Нудельман Р. И. Учет внеотраслевого эффекта при определении эффективности капитальных вложений в развитие инфраструктуры / Р. И. Нудельман, И. А. Тараканова // Проблемы функционирования и развития инфраструктуры народного хозяйства. – М.: ВНИИСИ, 1982. – С.12-16.
6. Ткач А. А. Інституціональні основи ринкової інфраструктури / НАН України; Об'єднаний ін-т економіки : [моногр.] / А.А. Ткач. — К. : Об'єднаний інститут економіки НАНУ, 2005. — 296с.
7. Федорова И. А. Эффективность функционирования и развития региональной инфраструктуры / И. А. Федорова, Т. И. Тищенко // Проблемы развития и размещения производственной инфраструктуры: сб. научн. трудов СОПСa при Госплане СССР. – М., 1987. – С. 55-77.
8. Федько В. П. Инфраструктура товарного рынка : [моногр.] / В. П. Федько, Н. Г. Федько. – Ростов / Д.: Феникс, 2000. – 512 с.